

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสใน
กลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา
ประถมศึกษาตาก เขต 2

An Evaluation of the Student Support System Project of Education
Expansion Schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster
under Tak Primary Education Service Area Office 2

สุพรรณณี ใจเขียว, ทศนีย์ชาติไทย, สัจจวรรณ ังดกระโทก
Supanee Jaikheaiw, Tassanee Chatthai, Sungworn Ngudgratoke
แขนงวิชาการวัดและประเมินผลการศึกษา สาขาวิชาศึกษาศาสตร์
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช
*Educational Measurement and Evaluation School of Educational Studies,
Sukhothai Thammathirat Open University*
Email: supaneejaikheaiw@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 2) ประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และ 3) ประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์ของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 กลุ่มตัวอย่างมี 4 กลุ่ม ได้แก่ ผู้บริหารและครู 58 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 42 คน ได้มาโดยวิธีการเลือกแบบเจาะจง นักเรียน 293 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น และผู้ปกครองนักเรียน 293 คน ได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้น รวม 686 คน เครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า

1. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากร อยู่ในระดับมากผ่านเกณฑ์การประเมิน โดยมีการจัดโครงสร้างการบริหารงานอย่างชัดเจนและครอบคลุมทุก

ด้าน มีงบประมาณเพียงพอ บุคลากรมีความรู้ และมีสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัย และในด้านสภาพปัญหาของนักเรียน อยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การประเมิน ถือว่า ปกติ

2. กระบวนการดำเนินงานของโครงการเกี่ยวกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และการส่งต่อนักเรียน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3. ผลลัพธ์ของโครงการเกี่ยวกับการรู้จักพึ่งพาตนเอง การรักและเห็นคุณค่าตนเองและผู้อื่น การมีสุขภาพกาย จิต สุขนิสัยที่ดี การหลีกเลี่ยงพฤติกรรมไม่ดี การมีทักษะการประกอบอาชีพสุจริต และการเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

คำสำคัญ: การประเมินโครงการ, ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน, โรงเรียนขยายโอกาส

Abstract

The purpose of this research were: 1) to evaluate the opinion on the input factors of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2; 2) to evaluate the opinion on the process of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2; and 3) to evaluate the opinion on the output factors of the Student Support System Project of education expansion schools in Phawo-Dan Mae Lamao School Cluster under Tak Primary Education Service Area Office 2. The research informants totaling 686 persons comprised four following groups: The first group included 58 purposively selected school administrators and teachers. The second group included 42 purposively selected basic education school board members. The third group included 293 students obtained by stratified random sampling. The fourth group included 293 parents obtained by stratified random sampling. The instruments used for data collection were a questionnaire and an interview form. The data were analyzed using the mean, standard deviation, and content analysis.

The research results found that:

1. regarding the input factors of the project, the readiness and resources factor in total was evaluated to be at the high level, which was considered to pass the evaluation criteria; while the student problems in total

was evaluated to be at the moderate level, which was considered to pass the evaluation criteria.

2. The operational process of the project consisting of the acquaintance with each individual student, the screening of students, the promotion and development of students, the prevention and solving of students' problems, and the reference of students, all of which were evaluated to be at the high level, which was considered to pass the evaluation criteria.

3. The output factors of the project consisting of the students knowing how to rely on themselves, the students loving and realizing the values of oneself and the others, the students having good physical and mental health and good sanitation, the students' avoidance of bad behaviors, the students having honest occupational skills, and the students being good members of the society, all of which were evaluated to be at the high level, which was also considered to pass the evaluation criteria.

Keywords: Project Evaluation, Student Support System, Education Expansion School

1. บทนำ

การพัฒนาสังคมและความเจริญของประเทศชาติ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพราะมนุษย์เป็นตัวแปรสำคัญในการเปลี่ยนแปลงโลกและพัฒนาต่อยอดอย่างไม่มีที่สิ้นสุด และในปัจจุบันประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วด้วยอิทธิพลความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาการด้านการสื่อสาร โทรคมนาคม และเทคโนโลยีสารสนเทศที่มีเครือข่ายโยงใยไปทั่วโลก มนุษย์จึงต้องก้าวให้ทันต่อข้อมูลข่าวสารทั้งในและต่างประเทศ เครื่องมือในการพัฒนาคนคือ “การศึกษา” โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาการศึกษาของนักเรียนซึ่งเป็นอนาคตของชาติ การเพิ่มมิติด้านสังคมนี้เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่มีความสมดุลระหว่างส่วนบุคคลและส่วนรวม (พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546, 2546: 24) การพัฒนานักเรียนให้นักเรียนเป็นบุคคลที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความสามารถ มีคุณธรรม จริยธรรม และมีวิถีชีวิตที่เป็นสุข ตามที่สังคมมุ่งหวังไว้ โดยผ่านกระบวนการทางการศึกษา นอกจากจะดำเนินการด้วยการส่งเสริมและสนับสนุนนักเรียนแล้ว การป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับนักเรียนก็เป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งของการพัฒนา (กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข, 2546: 1)

โรงเรียนเป็นสถาบันการศึกษาที่มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา การส่งเสริมสนับสนุนให้โรงเรียนจัดทำโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน โดยมีผู้บริหาร ครู และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องร่วมประสานความร่วมมืออย่างเป็นระบบ แสดงให้

เห็นว่า ครูต้องพัฒนาตนเองให้เป็นครุมืออาชีพ โดยมีตัวชี้วัดที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับบทบาทหน้าที่ของครูในการพัฒนานักเรียน คือ การมีความรัก เอื้ออาทร เอาใจใส่ ดูแลผู้เรียนอย่างสม่ำเสมอ การมีมนุษยสัมพันธ์และสุขภาพจิตที่ดี พร้อมทั้งจะแนะนำและร่วมกันแก้ปัญหาของผู้เรียน (มูลนิธิกระเจ๊กงา โครงการพิพิธภัณฑสถานออนไลน์, 2007)

สังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็วในทุกมิติ ส่งผลให้เกิดปัญหาในกลุ่มเด็กและเยาวชน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้ริเริ่มระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อรณรงค์ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานความร่วมมือกัน เพื่อพัฒนาการดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้มีความเข้มแข็ง โดยกำหนดให้สถานศึกษาในสังกัดทุกแห่งนำไปดำเนินการอย่างต่อเนื่องและจริงจัง ให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล ต่อมาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นตัวชี้วัดความสำเร็จของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเน้นให้ผู้บริหารสถานศึกษาเป็นหลักในการขับเคลื่อน เน้นการพัฒนากระบวนการมีส่วนร่วมของผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน

ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนชัดเจน วิธีการและเครื่องมือมีคุณภาพ มาตรฐาน และมีหลักฐานการทำงานที่ตรวจสอบได้ มีครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก โดยการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งภายในและภายนอก เพื่อส่งเสริม พัฒนา ป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียนอย่างเต็มศักยภาพ มีคุณลักษณะที่พึงประสงค์ มีภูมิคุ้มกันทางจิตใจที่เข้มแข็ง มีคุณภาพชีวิตที่ดี มีทักษะการดำรงชีวิตและรอดพ้นจากวิกฤติทั้งปวง มีการประสานงานความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย มีความแตกต่างระหว่างบุคคล นักเรียนทุกคนมีศักยภาพในการเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ตลอดชีวิต เพียงแต่ใช้เวลาและวิธีการที่แตกต่างกัน

โรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 มีทั้งหมด 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนบ้านห้วยปลาหลด โรงเรียนไทยรัฐวิทยา 61 (บ้านห้วยยะอู) โรงเรียนบ้านปางสำน และโรงเรียนญาณวิศิษฐ์ ซึ่งตั้งอยู่ในเขตพื้นที่พิเศษ ไม่มีไฟฟ้า ไม่มีสัญญาณโทรศัพท์ นักเรียนส่วนใหญ่เป็นชาวเขาเผ่าปกากะญอ ล่าหู่ ม้ง และพม่า ซึ่งมีวัฒนธรรมการแต่งงานเร็วตอนอายุน้อย จึงมีบุตรเยอะ และหย่าเป็นเรื่องปกติ นักเรียนส่วนใหญ่จึงมีฐานะยากจน บางคนมีปัญหาครอบครัว ดิตบุหรื บางคนมีนิสัยคือ ก้าวร้าว แต่งกายไม่เรียบร้อย เที่ยวกลางคืน ทะเลาะวิวาท ชู้สาว และการใช้สารเสพติด โดยส่วนใหญ่ก็มีพฤติกรรมการดื่มสุราในวงกว้างทั้งเพศชายและเพศหญิง โดยเฉพาะเด็กชายที่เริ่มเข้าสู่วัยรุ่นจะมีการเฉลิมฉลองและดื่มสุราเพื่อแสดงว่าเป็นผู้ใหญ่ โดยเฉพาะในเทศกาลต่าง ๆ (ธวัชชัย อภิเดชกุล และคณะ, 2560: 2) สาเหตุดังกล่าวเกิดจากปัจจัย 2 ประการ คือ ปัจจัยภายใน อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงของฮอร์โมนและต่อมต่าง ๆ ของร่างกาย ปัจจัยภายนอก อันเกิดจากสังคมสิ่งแวดล้อม ซึ่งปัจจัยทางสังคมจะเป็นสาเหตุให้เกิดความเครียดต่อวัยรุ่นมากกว่าการเปลี่ยนแปลงของร่างกาย

ด้วยเหตุนี้ผู้วิจัยจึงมีความตระหนักถึงความสำคัญและสนใจที่จะประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินที่เรียกว่าแบบจำลองซีโป CPO (CPO'S Evaluation Model) มาเป็นรูปแบบการประเมินโครงการ ซึ่งการประเมินในครั้งนี้จะประเมิน 3 ด้าน ได้แก่ ปัจจัยเบื้องต้น (Context) กระบวนการดำเนินงาน (Process) และผลลัพธ์ของการดำเนินงาน (Outcome) (เยาวดี รางชัยกุล วิบูลย์ศรี, 2553: 301) ซึ่งผลที่ได้ในครั้งนี้จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนแก่โรงเรียนที่ต้องการพัฒนาหรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
2. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2
3. เพื่อประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

3. วิธีดำเนินการวิจัย

3.1 รูปแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ มุ่งประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้น ความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงาน และความคิดเห็นด้านผลลัพธ์การดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 โดยใช้รูปแบบการประเมินของรองศาสตราจารย์ ดร.เยาวดี รางชัยกุลวิบูลย์ศรี ที่เรียกว่าแบบจำลองซีโป CPO

3.2 ประชากร พื้นที่วิจัย และกลุ่มตัวอย่าง ประชากร ได้แก่ ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน นักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และผู้ปกครองนักเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 และกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วย กลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการ

เลือกแบบเจาะจง ได้แก่ ผู้บริหาร 4 คน ครู 54 คน รวม 58 คน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน 42 คน และกลุ่มตัวอย่างที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้น ได้แก่ นักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 1,098 คน โดยสุ่มเพื่อเป็นตัวแทนในการให้ข้อมูลวิจัยครั้งนี้ 293 คน และ ผู้ปกครองนักเรียนที่ได้รับเลือกเป็นตัวแทน 293 คน รวม 686 คน

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย มี 2 แบบ ได้แก่ (1) แบบสอบถาม 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับผู้บริหารและครู ฉบับที่ 2 สำหรับคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน และ (2) แบบสัมภาษณ์ 2 ฉบับ ฉบับที่ 1 สำหรับนักเรียน ฉบับที่ 2 สำหรับผู้ปกครองนักเรียน หากคุณภาพเครื่องมือโดยการหาความตรงตามเนื้อหา (IOC) และค่าความเชื่อมั่นทั้งฉบับ ตามวิธีของ Cronbach โดยหาสัมประสิทธิ์แอลฟา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยทำเรื่องขออนุญาตขอความอนุเคราะห์จากสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ผ่านสำนักบัณฑิตศึกษา เพื่อขอความอนุเคราะห์ตอบแบบสอบถามในการเก็บข้อมูลไปยังผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

2. แบบสอบถามการประเมินโครงการไปยังโรงเรียนกลุ่มตัวอย่าง โดยนำแบบสอบถามทั้ง 2 ฉบับ และแบบสัมภาษณ์ทั้ง 2 ฉบับ ไปขอความอนุเคราะห์เพื่อให้ข้อมูล พร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ในการประเมินและวิธีการประเมินให้เข้าใจอย่างชัดเจน

3. นัดหมายรับคืนเมื่อครบกำหนด โดยออกติดตามการเก็บข้อมูลที่โรงเรียน ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการหาค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา เกณฑ์การประเมินต้องมีค่าเฉลี่ยตั้งแต่ 3.51 ขึ้นไป ถือว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน ส่วนด้านสภาพปัญหาของนักเรียน (เฉพาะแบบสอบถามสำหรับผู้บริหารและครู) มีค่าเฉลี่ยไม่เกิน 3.50 ถือว่า ผ่านเกณฑ์การประเมิน

3.6 การนำเสนอผลการศึกษาวิจัย นำเสนอข้อมูลในลักษณะการพัฒนาคำรู้ (Descriptive Presentation) จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่เรียบร้อยแล้ว นำมาพรรณนาเสนอเพื่อเผยแพร่แก่กลุ่มผู้เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมในพื้นที่ที่ไม่ใช่กลุ่มเป้าหมายและหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ตีพิมพ์เป็นบทความวิจัยเชิงวิชาการสืบต่อไป

4. สรุปผลการวิจัย

4.1 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาส ในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 1-2

ตารางที่ 1 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเบื้องต้นทั้ง 2 ด้าน ที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารและครู

ด้านที่	ปัจจัยเบื้องต้น	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
1	ด้านความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา	4.03	0.86	มาก	ผ่าน
2	ด้านสภาพปัญหาของนักเรียน	2.75	1.29	ปานกลาง	ผ่าน

จากตารางที่ 1 พบว่า ผู้บริหารและครูมีความคิดเห็นว่า โครงการมีความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรที่เพียงพอ ทันสมัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน และมีการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษาอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสภาพปัญหาของนักเรียนอยู่ในระดับปานกลาง ผ่านเกณฑ์การประเมิน

ตารางที่ 2 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลปัจจัยเบื้องต้น ด้านความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษาที่ได้รับข้อมูลจากผู้บริหารและครูและระดับการมีส่วนร่วม ความพร้อม และการปฏิบัติต่อโครงการที่ได้รับข้อมูลจากคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ด้านที่	กลุ่มตัวอย่าง	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ผลการประเมิน
1	ผู้บริหารและครู	4.03	0.86	มาก	ผ่าน
2	คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน	3.87	0.83	มาก	ผ่าน
	รวม	3.95	0.85	มาก	ผ่าน

จากตารางที่ 2 พบว่า ผู้บริหารและครู มีความคิดเห็นว่า โครงการมีความพร้อมในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา มีทรัพยากรที่เพียงพอ ทันสมัย ปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีส่วนร่วม ความพร้อม และการปฏิบัติต่อโครงการ อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.2 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวง-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของผู้บริหารและครู และคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานที่มีต่อกระบวนการดำเนินงานของโครงการทั้ง 5 ด้าน

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้บริหารและครูและคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน มีความคิดเห็นว่า ผลลัพธ์ของโครงการทั้ง 6 ด้าน อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

4.4 ผลการวิเคราะห์เนื้อหาจากแบบสัมภาษณ์สำหรับนักเรียนและผู้ปกครองนักเรียน

1. ปัจจัยเบื้องต้นของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่คุ้นเคยกับโครงการ ไม่เคยเห็นคู่มือ หนังสือ เอกสารต่าง ๆ หรือป้ายนิเทศ ประชาสัมพันธ์ และเห็นว่า ทรัพยากรโรงเรียนยังขาดสื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่เพียงพอและเอื้อต่อการดำเนินงาน ส่วนใหญ่ยังไม่มีสถานที่ หรือมุมสำหรับการบริการให้คำปรึกษามากนัก แต่มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งในการดำเนินงาน เช่น เปิดเผยข้อมูลจริงของตนเองและยังเล่าปัญหาให้ครูที่ปรึกษาฟังบ้าง ส่วนผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ไม่เคยเห็นป้ายประชาสัมพันธ์ คู่มือ เอกสารต่าง ๆ และเห็นว่า โรงเรียนยังขาดการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการนี้ ยังไม่ทราบวัตถุประสงค์อย่างครอบคลุม จำเป็นที่จะต้องพบปะผู้ปกครองนักเรียนให้มากขึ้น ควรจัดการงบประมาณในการดำเนินงานให้เพียงพอต่องานแต่ละด้าน และหากครูสามารถพูดภาษาท้องถิ่นของนักเรียนได้จะดีมาก แต่เต็มใจมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ กับโรงเรียน ทั้งการประชุมเพื่อวางแผนและปรับปรุงการดำเนินงาน การประชุมชั้นเรียน ช่วยอบรมบุตรหลาน รวมถึงเต็มใจเปิดเผยข้อมูลบุตรหลานเมื่อทางโรงเรียนต้องการทราบข้อมูลและระดมทรัพยากรจากแหล่งอื่นมาใช้ในการดำเนินงาน ร่วมจัดระเบียบสภาพแวดล้อมโรงเรียนทั้งในและรอบโรงเรียนให้มีความปลอดภัย เอื้อต่อการเรียนรู้และพัฒนาคุณภาพชีวิตนักเรียน

2. กระบวนการดำเนินงานของโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน

1) ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล นักเรียนยินดีเปิดเผยข้อมูลส่วนตัว ข้อมูลพื้นฐาน สิ่งที่ต้องการ หรือปัญหาแก่ครูที่ปรึกษา โดยไม่ปิดบังข้อมูลหรือให้ข้อมูลเท็จ ได้รับการเยี่ยมบ้านโดยครูที่ปรึกษาที่มีความน่าเชื่อถือ พูดคุยเป็นกันเอง อบอุ่น ให้ความใกล้ชิด ให้คำแนะนำคำปรึกษาที่ดีแก่นักเรียน จัดการประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน เพื่อพบปะแลกเปลี่ยนข้อมูล ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่าครูที่ปรึกษาเคยมาเยี่ยมบ้านและสอบถามข้อมูลต่าง ๆ ลักษณะท่าทางเป็นมิตร ยิ้มแย้มแจ่มใส พูดจาอ่อนน้อม น้ำเสียงดีและไพเราะน่าฟังส่วนใหญ่จะสอบถามเรื่องความเป็นอยู่ ข้อมูลส่วนตัว พฤติกรรมบุตรหลาน กิจกรรมยามว่างที่ชอบทำ และงานที่อยากทำหลังจบการศึกษา ในจำนวนนี้เคยร่วมประชุมผู้ปกครองในชั้นเรียน และได้รับคำแนะนำจากครูที่ปรึกษาเป็นอย่างดี

2) ด้านการคัดกรองนักเรียน นักเรียนได้รับการคัดกรองจากครูที่ปรึกษา ด้วยวิธีการที่เหมาะสมหลากหลาย แต่ส่วนใหญ่ไม่ได้รับทราบผล ด้านผู้ปกครองนักเรียนไม่ค่อยได้รับทราบผลเช่นกัน บางส่วนที่ได้รับทราบก็พอใจกับผลการคัดกรอง

3) ด้านการส่งเสริมและพัฒนา นักเรียนได้รับการส่งเสริมให้วางแผนชีวิต การศึกษาต่อ เลือกอาชีพตามความสนใจ ถนัด และความสามารถ เช่น อาชีพ

การศึกษาต่อ และกีฬา โดยมีครูที่ปรึกษาจัดโครงการและกิจกรรมทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านความรู้ความสามารถ สุขภาพ ครอบครัวยุ และอื่น ๆ เช่น ด้านคิดเลขเร็ว โดยให้เลือกทำกิจกรรมตามความสนใจและถนัด ปราศจากการบังคับ เปิดโอกาสให้ได้แสดงออก แสดงความคิดเห็น แสดงความต้องการพร้อมทั้งอธิบายเหตุผล ที่สำคัญมีการยกย่อง ชมเชย และมอบรางวัลแก่นักเรียนที่เรียนดี ประพฤติดี ปฏิบัติตามกฎ ระเบียบ มีจิตอาสา และสร้างชื่อเสียงแก่โรงเรียนเป็นประจำ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าโรงเรียนมีการจัดกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ การทำงาน การดำรงชีวิต มีการแนะแนวการศึกษาต่อ และที่อยากให้จัดเพิ่มเติม คือ แนะนำอาชีพที่สามารถทำในชุมชนทุรกันดารได้

4) ด้านการป้องกัน ช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียน นักเรียนได้รับการจัดกิจกรรมป้องกันและแก้ไขปัญหาดังต่าง ๆ เช่น ติดยาเสพติด การพนัน เกมส์หรือโทรศัพท์ ท้องก่อนวัยอันควร รักรภัยใช้เจ็บ และป้องกันตัวเองจากภัยอันตราย เช่น โครงการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยพิบัติของจังหวัดตาก การช่วยเหลือเมื่อนักเรียนประสบปัญหาในด้านต่าง ๆ เช่น การเรียน ครอบครัวยุ ที่อยู่อาศัย สุขภาพร่างกาย ค่าใช้จ่าย และความปลอดภัย โดยครูที่ปรึกษาคอยให้คำปรึกษาเบื้องต้นอย่างมุ่งมั่นทุ่มเทในการช่วยคิดหาวิธีแก้ไข ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่เห็นว่าบุตรหลานมีปัญหาด้านที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่าย การเรียน ครอบครัวยุ สุขภาพร่างกาย และความปลอดภัย ตามลำดับ โดยได้รับการช่วยเหลือจากทางโรงเรียนบ้าง แต่ยังไม่ค่อยเพียงพอ อยากให้เพิ่มความช่วยเหลือมากขึ้น

5) ด้านการส่งต่อนักเรียน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการชี้แจงและสร้างความเข้าใจเมื่อต้องส่งต่อนักเรียนให้ฝ่ายต่าง ๆ ภายในและผู้เชี่ยวชาญภายนอก แนะนำนักเรียนให้เข้าพบเพื่อสอบถามและปรึกษาครูผู้สอนในรายวิชาที่ไม่เข้าใจ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่ให้ข้อมูลว่ามีการชี้แจงและสร้างความเข้าใจเมื่อต้องส่งต่อบุตรหลานไปยังฝ่ายต่าง ๆ ตามความเหมาะสมในกรณีที่ครูที่ปรึกษารับทราบปัญหาแต่ไม่มีความเชี่ยวชาญ ไม่มีประสบการณ์ เกินความสามารถ และนักเรียนส่วนน้อยที่ได้รับการส่งต่อ

3. ผลลัพธ์การดำเนินงาน นักเรียนส่วนใหญ่ได้รับการแนะนำจากครูที่ปรึกษาเรื่องการเรียน การดำรงชีวิต และการเข้าสังคมทั้งในและนอกห้องเรียน รับทราบผลการเรียนแต่ละวิชา และมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามหลักสูตรทุกรายวิชา ได้รับการตรวจสุขภาพและวัดน้ำหนักส่วนสูงจากครูที่ปรึกษา นักเรียนส่วนใหญ่สุขภาพดี น้ำหนักส่วนสูงตามเกณฑ์ มีความภาคภูมิใจในตนเอง รู้ข้อดี ข้อเสีย ความถนัด ความสามารถตนเอง เห็นว่าโครงการนี้มีประโยชน์ ทำให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น จึงพึงพอใจโครงการ ด้านผู้ปกครองนักเรียนส่วนใหญ่รับทราบผลการเรียนของบุตรหลาน โดยมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์การประเมินตามหลักสูตร สุขภาพดี น้ำหนักส่วนสูงปกติ รู้จักความถนัด ความสามารถพิเศษ กล้าคิด กล้าทำ กล้าพูด กล้าแสดงความคิดเห็น กล้าแสดงออกอย่างสร้างสรรค์ มั่นใจ มีสัมพันธภาพที่ดีกับผู้อื่น ภูมิใจในตนเอง มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยรวมพอใจกับโครงการ

5. อภิปรายผลการวิจัย

5.1 ด้านปัจจัยเบื้องต้นของโครงการ แบ่งออกเป็น 2 ด้าน ได้แก่

1. ความพร้อมของสถานศึกษาในด้านทรัพยากรและการจัดระบบบริหารจัดการสถานศึกษา มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ชีรเดช สายเส้น (2555: บทคัดย่อ) ที่พบว่าผู้บริหาร ครู นักเรียน และผู้ปกครอง มีความคิดเห็นตรงกันว่า มีความรู้ความเข้าใจวิธีการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน มีข้อมูลและเครื่องมือในการดำเนินโครงการ และมีครูเพียงพอต่อการดำเนินงานอยู่ในระดับ มาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ธวัชชัย โคตรสุโน (2563: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหาร ครู คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า มีความเหมาะสมของวัตถุประสงค์ของโครงการ ความพร้อมและทรัพยากรในการดำเนินการ ความต้องการจำเป็นของโครงการ และความเป็นไปได้ของโครงการอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน

2. ด้านสภาพปัญหาของนักเรียน มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับปานกลาง ถือว่า ปกติ แสดงให้เห็นว่าสภาพปัญหาของนักเรียนไม่ร้ายแรงหรือต้องแก้ไขเร่งด่วน ประเด็นที่มีผลการประเมินสูงสุดก็ยังคงอยู่ในระดับปานกลาง คือ มีนักเรียนที่เรียนรู้ช้าและมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำ รองลงมาคือมีนักเรียนที่ขาดทุนทรัพย์ในการดำรงชีวิต และมีนักเรียนที่ขาดกำลังใจในการเรียน ตามลำดับ ซึ่งทางโรงเรียนควรนำวิธีปรับพฤติกรรมมาใช้ โดยพิจารณาการปรับพฤติกรรมจากงานวิจัยของ Owen Thomas (1974: abstract) ที่ปรับพฤติกรรมใช้ตัวเสริมแรงเป็นสิ่งของ กินได้ จับต้องได้ ซึ่งผลการทดลองสามารถลดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา เด็กเริ่มมาโรงเรียนมากขึ้น และคะแนนเฉลี่ยได้เพิ่มสูงขึ้น

5.2 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านกระบวนการดำเนินงาน มีผลการวิเคราะห์อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมินทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการคัดกรองนักเรียน ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน ด้านการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหานักเรียน และด้านการส่งต่อนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุนันท์ โทธิบาย (2552: บทคัดย่อ) ที่พบว่า ผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว ครูที่ปรึกษา คณะกรรมการสถานศึกษา และนักเรียนช่วงชั้นที่ 2-3 มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน มีการดำเนินงานครบทั้ง 5 ขั้นตอน มีการจัดสรรเวลาที่ดี ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม สอดคล้องกับงานวิจัยของ ถนอมชัย เวียงสิมา (2564: บทคัดย่อ) ที่พบว่า คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง และนักเรียน มีความคิดเห็นตรงกันว่า ผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Gunderson (2000: abstract) ที่สัมพันธ์กับด้านการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล ด้านการส่งเสริมและพัฒนานักเรียน และด้านการป้องกันช่วยเหลือ และแก้ไขปัญหา ประกอบด้วย กลุ่มเสียงต่ำ กลุ่มเสียงปานกลาง และกลุ่มเสียงสูง พบว่า

ในการประชุมผู้ปกครองทั้ง 3 กลุ่ม มีลักษณะเป็นกันเอง ยอมรับฟัง ให้ความร่วมมือดี เสนอแนวคิดที่เป็นประโยชน์ ทำให้ได้แนวคิดและความต้องการในหลากหลายมุมมอง

5.3 ผลการประเมินความคิดเห็นด้านผลลัพธ์ มีผลการวิเคราะห์ที่อยู่ในระดับมาก ผ่านเกณฑ์การประเมิน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Walton (2007: abstract) ที่สัมพันธ์กับด้านการรู้จักและพึ่งพาตนเองได้และการหลีกเลี่ยงพฤติกรรมที่ไม่ดี พบว่า โรงเรียนที่ใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีผลการปฏิบัติงานที่ดีกว่าโรงเรียนในกลุ่มควบคุม และยังพบว่า จำนวนครูในโรงเรียนที่เป็นกลุ่มทดลองร้อยละ 74 ชอบที่โรงเรียนใช้ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน สอดคล้องกับงานวิจัยของ Jackson (2015: abstract) ที่สัมพันธ์กับผลลัพธ์การดำเนินงานทั้ง 6 ด้าน พบว่า การจัดกิจกรรมนี้มีผลในด้านบวกต่อพฤติกรรมในชั้นเรียนและประสิทธิภาพในตนเอง

6. ข้อเสนอแนะ

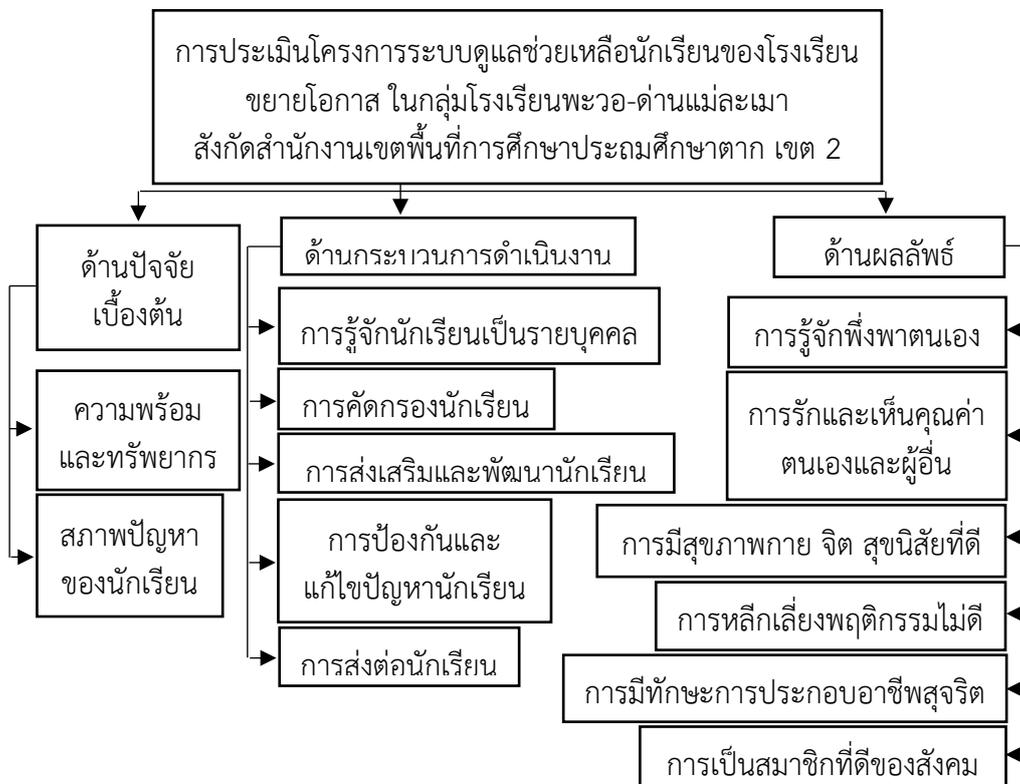
6.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ผู้บริหารควรเลือกทรัพยากรที่มีอยู่มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วค่อยจัดสรรงบประมาณเพื่อปรับปรุงหรือจัดหาทรัพยากรมาเพิ่มเติม ครูที่ปรึกษาต้องคอยสอดส่องดูแลพฤติกรรมของนักเรียนอย่างใกล้ชิดและทั่วถึง โดยสังเกตและสำรวจสภาพปัญหาของนักเรียน หากพบความรุนแรงให้ดำเนินการแก้ไขปัญหาเร่งด่วน โดยผู้บริหารต้องแบ่งหน้าที่ให้ชัดเจน และควรหาโอกาสเข้าถึงผู้ปกครองของนักเรียนให้มากขึ้น และโรงเรียนหรือหน่วยงานที่รับผิดชอบการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนควรมีการประชุมคณะกรรมการดำเนินงานเป็นประจำ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่เป็นปัจจุบัน หากพบปัญหาจะได้ปรับปรุงวิธีการจนประสบความสำเร็จ

6.2 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป ควรเปลี่ยนรูปแบบการประเมินโครงการเป็นการประเมินเพื่อตรวจสอบผลที่ระบุไว้ในจุดมุ่งหมาย โดยใช้รูปแบบการประเมินของไทเลอร์ (Tyler) ควรศึกษาการเปรียบเทียบระหว่างการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีผู้ให้ข้อมูลอยู่ในสถานศึกษาพื้นที่ปกติและพื้นที่พิเศษ และควรประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโดยมีผู้ให้ข้อมูลที่กว้างขึ้นในระดับเขตพื้นที่หรือระดับจังหวัด เป็นต้น

7. องค์ความรู้จากการวิจัย

การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2 ประกอบไปด้วย ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการดำเนินงาน และด้านผลลัพธ์ ดังแสดงในภาพที่ 1 ซึ่งจากโมเดลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

ประณมศึกษาตาก เขต 2 ดังกล่าวข้างต้น โรงเรียนควรตั้งทรัพยากรที่มีอยู่ เช่น สื่อและอุปกรณ์ที่ทันสมัยที่เอื้อต่อการดำเนินงาน มาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดแล้วค่อยจัดหาทรัพยากรที่ยังขาดแคลนมาเพิ่มเติม อีกทั้งควรมีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้นักเรียนและผู้ปกครองได้รับทราบมากขึ้น เนื่องจากเป็นโครงการที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนโดยตรง และแจ้งผลต่างๆให้นักเรียนและผู้ปกครองทราบอย่างสม่ำเสมอไม่ว่าจะเป็นผลการเรียน ผลการคัดกรองนักเรียน หรือข่าวสารต่าง ๆ ที่นักเรียนและผู้ปกครองควรทราบเกี่ยวกับโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน



ภาพที่ 1 โมเดลการประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนขยายโอกาสในกลุ่มโรงเรียนพะวอ-ด่านแม่ละเมา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาตาก เขต 2

เอกสารอ้างอิง

กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข. (2546). คู่มือการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือ
นักเรียนช่วงชั้นที่ 1-2 (ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-6). สำนักพัฒนาสุขภาพจิต
กรมสุขภาพจิต.

- ถนอมชัย เวียงสีมา. (2564). การประเมินโครงการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนวัดราษฎร์บำรุง (กริ่ง สง่า ศิษย์อุปถัมภ์) อำเภอนครหลวง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. พระนครศรีอยุธยา.
- ธวัชชัย โคตรสุโน. (2563). การประเมินโครงการระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนบ้านโพธิ์ชัยดอกคำ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามุกดาหาร เขต 2. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. มุกดาหาร.
- ธวัชชัย อภิเดชกุล. (2560). พฤติกรรมและผลกระทบจากการดื่มแอลกอฮอล์ในกลุ่มเยาวชนชายเขาเผ่าลาหู่และอาข่า (ระยะที่ 1). ศูนย์ความเป็นเลิศการวิจัยสุขภาพชนชาติพันธุ์ สำนักวิชาวิทยาศาสตร์สุขภาพ: มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง.
- ธีรเดช สายเส้น. (2555). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนโรงเรียนกิตติวิทยานุสรณ์ อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่. **รายงานผลการประเมินโครงการ**. กระบี่.
- พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546. (2546, 24 กันยายน). **ราชกิจจานุเบกษา**. เล่ม 120 ตอนที่ 59 ก, หน้า 24.
- มูลนิธิกระจกเงา โครงการพิพิธภัณฑสถานออนไลน์. (2007). **ชนเผ่าลาหู่-การแต่งงาน**. เข้าถึงได้จาก <https://www.hilltribe.org> (สืบค้นเมื่อ 28 มีนาคม 2561).
- เยาวดี ราชชัยกุลวิบูลย์ศรี. (2553). **การประเมินโครงการ: แนวคิดและแนวปฏิบัติ**. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุนันท์ โพธิบาย. (2552). การประเมินโครงการระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนในโรงเรียนขยายโอกาสทางการศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษานองบัวลำภู เขต 1. **วิทยานิพนธ์ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษา**. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- Gunderson, J. (2000). The family group conference: An innovative approach to truancy in schools. In **the National Roundtable on Family Group Decision Making: Summary of Proceedings in Madison**. Wi. Englewood. CO: American Humane Association.
- Jackson S.M. (2015). The effects of a cognitive-behavioral group counseling intervention that emphasizes self-management techniques on the classroom behavior and self-efficacy of middle school students. **Dissertation Abstracts International**. Walden University Barbara Solomon School of Social Work and Human Services, Minneapolis.
- Owen Thomas. (1974). A Study to Determine the Effect of Selected Behavior Modification Techniques on Performance of Non-Attending, Non-Achieving Junior High School Students. **Dissertation Abstracts**

International. University of Birmingham School of Chemical Engineering. 34, 4. 6318-6319 A.

Walton, Connie. (2007). The Effectiveness of Using a Student Monitoring System to Improve a School District's State Test Scores. **Dissertation Abstracts International.** Academic Affairs. Grambling State University.